

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BÜYÜMENİN SINIRLARI ve VİCDAN MUHASEBESİ ÜZERİNE

Gamze Dostsever

Academia Denetim Eğitim ve Muhasebe Hizmetleri A.Ş., SMMM-Bağımsız Denetçi, Türkiye, e-mail: gamedostsever@academiadenetim.com

“Biz bu dünyayı atalarımızdan miras değil, torunlarımızdan emanet aldık”

Kızıldereli Atasözü

“ Geçmiş yabancı bir ülkedir. Orada her şey farklı yapılır ”

Hartley

Sürdürülebilirlik

Genel tanımı içinde sürdürülebilirlik, bir politika kavramı olarak Birleşmiş Milletler'in 1987 tarihli Çevre ve Kalkınma Komisyonu Raporunda “ *Bugünün ihtiyaçlarını geleceğin kaynaklarını tüketmeden karşılama çabası* ” olarak tanımlanmıştır.

Bu tanım içinde sürdürülebilirlik kavramı, tıpkı “ gelişmekte olan ülkeler ” kavramının aslında “ gelişmemişlik ” halinin kavram gizleyeni olması gibi,

hayatın kırılganlığını ve sürdürülemez olma halini kendi içinde gizlemektedir.

Biraz daha açarsak, kurduğumuz dünyanın insan aklıyla oluşturulan, ancak insan vicdanı ile denetlenmeyen yaratımları, insanı yaşatan ortamı yok etmeye başlamıştır.

Tarihinin en başında ,cennetteki varlığına kendine yasak edilen meyveyi yiyerek son veren insan, kendi varlıksal tarihine ihanet etmeyerek, atıldığı tali cennetini de yok oluşturmaktadır.

Citation/Atf: DOSTSEVER, G. (2024). SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BÜYÜMENİN SINIRLARI ve VİCDAN MUHASEBESİ ÜZERİNE. İZMİR SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER DAYANIŞMA DERGİSİ. 7(1): 177-182

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Gamze Dostsever
E-mail: gamedostsever@academiadenetim.com

Bu çalışma, Creative Commons Atif 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Bu yok oluşu gören entelektüeller insanlığın karşı karşıya kaldığı sorunları tespit etmek ve bu sorunlara çözüm üretmek amacıyla çeşitli organizasyonlar kurmuş bu organizasyonlar aracılığı ile hayatın kutsallığını ve bu yaşam hakkının sadece bugüne değil geleceğe de ait olduğunu toplumsal belleğe yerleştirmeye çalışmışlardır.

Bu organizasyonların en önemlilerinden biri 1968 yılında kurulan bir düşünce kulübü olan Roma Kulübü (The Club of Rome) dür.

1603 yılında kurulan Accademia de Lincei'nin farklı bir yüzü olan Roma Kulübü İtalyan Sanayici Aurelio Peccei ve İskoç Bilim İnsanı Alexander King tarafından kurulmuştur.

Bu entelektüeller, kendilerini insanlığın geleceği için ortak bilgi paylaşımı yapan dünya vatandaşları olarak tanımlamakta ve yaptıkları çalışmaların sonuçlarını birtakım raporlar ile sunmaktadırlar. Bu raporların en önemlisi ise " Büyümenin Sınırları" (The Limits to Growth) adlı rapordur.

Roma Kulübü Raporu özetle, dünyanın mevcut kaynaklarının (tüm canlıların içinde yaşadığı küresel doğa sisteminin) bu nüfus artışı ve ekonomik büyüme oranları ile 2100'den sonrasını desteklemeyeceğini ortaya koymaktadır. Teknoloji ne kadar gelişirse gelişsin bu kaynakların, eğer böyle giderse, insanlığa yetişemeyeceğini açıklamaktadır. Rapor bu durumun nedenlerini ve muhtemel sonuçlarını kapsamlı bir şekilde sunmakta ve iş dünyasının liderlerini, politikacıları, üniversiteleri, sivil toplum örgütlerini ve diğer kurum ve kişileri sürdürülebilir kalkınma için ortak bir paydada buluşturarak adımlar atılmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

1972 yılından günümüze öngören bu aydınlar, tüketim toplumunun en altın ça-

ğında, yaşanan parlak dönemin sonrasının büyük bir karanlık olabileceğini tüm dünyaya ve insanlığa duyurmayı başarmışlardır.

Ekonomik Sosyal ve Çevresel Boyutları ile Sürdürülebilirlik

Sosyal Açıdan Sürdürülebilirlik

Platon Devlet adlı eserinde ideal bir devlette bilgelik, cesaret, ihtiyat ve adaletin bir devletin sahip olması gereken en önemli erdemler olduğunu ifade etmiştir.

Platon'un insan tasvirinde ruhun tek bir bölümünün değil, bütünüünün mutlu olması gerektiği gibi ideal bir devlet yapılanmasında da toplumun bir kısmının değil bütünüünün mutlu olması gerekliliği vurgulanmıştır, aksi takdirde o toplumun devamlılığı yani Sürdürülebilirliği olmayacaktır.

Platon'dan hareketle sosyal boyutta bir toplumun dayandığı 5 temel ilkeyi şöyle özetleyebiliriz.

Eşitlik , Çeşitlilik , Bağlılık , Yaşam Kalitesi ve Söz hakkı yani Demokrasi

Buna göre bu temel ilkelerin varlığı, toplumsal bütünlük sağlanması ve geleceğe yönelik ortak hedeflerin oluşturulması sosyal anlamda sürdürülebilirliğin elde edildiğini göstermektedir.

Bütün bu anlatımların özetinde Sosyal anlamda sürdürülebilirlik ,en devrimci ifade ile "Kurtuluş yok tek başına ya hep beraber ya hiçbirimiz " demektedir.

Ya toplumun bütünü refaha ve mutluluğa ulaşacaktır ya da herkesin refaha ulaşmadığı bir toplumda sosyal anlamda sürdürülebilirlik mümkün olmayacaktır.

Ekonomik Açıdan Sürdürülebilirlik

" Ekonomi toplum için midir yoksa toplum Ekonomi için midir " sorusunun sürdürülebilir bir ekonomide cevabı "hangi

toplum ? ” şeklinde yine bir soru ile olacaktır.

Sürdürülebilir bir ekonomi bugünün toplumunun ekonomik ihtiyaçlarını gelecekteki toplumların olanaklarını çalmadan karşılamayı amaçlamaktadır.

Sürdürülebilir bir ekonomi için, insanların ekonomiye değil yaratılan ekonominin insanların mutluluğuna ve refahına hizmet etmesi gerekliliği, tartışmaya açık olmayacak şekilde açıktır, zira herkesin refahına hizmet etmeyen bir ekonomin sürdürülebilir olması da mümkün olmayacaktır.

Sürdürülebilir bir ekonomi , ekonominin başlı başına bir amaç olduğu inancının yanı sıra insanın bir araç olduğu (değiştirilebilir ve onurdan yoksun) anlayışını aşmaya çalışan yeni bir ahlakı da beraberinde getirmektedir.

Ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanması için hükümetler ve ilgili kurumlar sadece bugünün toplumunun refahını artırmak için çalışmakla yetinemezler, nesiller arası bir eşitlik sağlamaya çalışmakla da sorumludurlar.

Çevresel Açıdan Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirliğin çevresel boyutu, gelecek nesillere zarar vermeyecek şekilde çevresel kaynakların kullanımına odaklanmıştır.

Ekonomik faaliyetlerin devam etmesi, dünyanın korunmasına gereksinim duymaktadır.

Sosyal anlamda yaşam kalitesinin iyileştirilmesi de çevresel boyuttaki gelişmelerle yakından ilişkilidir. Çevresel anlamda sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için biyolojik çeşitliliğin korunması ve doğal kaynakların düzensiz kullanımının önüne geçilmesi gerekmektedir.

Zira ihtiyaçlarımız ile isteklerimiz arasında engel koyma yeteneğimizi yitirsek küresel felaketlere yol açmamız kaçınılmaz

olacaktır.

İnsanlık kendi varlığının ekosisteme nasıl zarar verdiğini en çok Covid -19 salgını sırasında gözleme imkânı bulmuştur. Pandemi sebebiyle dünya sahnesinden bir süreliğine çekilen insanın yerini hemen başka doğa canlılarının almış ve açık denizlerde bile zor rastlanan ve soyunun tükenmesinden endişe duyulan yunuslar sahillere akın etmişlerdir.

Sürdürülebilirlik Raporlaması

İşletmeler sürdürülebilirlik raporlamasına neden ihtiyaç duymaktadır ya da diğer bir ifade ile sürdürülebilirlik raporları ile şirketler neyi amaçlamaktadırlar ?

Geçmişte bir işletmenin kurumsal olup olmadığını anlamak için kar dağıtımını yapıp yapmadığına, muhasebe kayıt sisteminde ortaklar cari hesabının kullanılıp kullanılmadığına bakılırdı, ancak günümüz ekonomik dünyasında şeffaf olup olmadığına, karlılık dışında amaçlar taşıyıp taşımadığına ve toplumsal fayda yaratma becerisine bakılıyor. Kısacası sadece kendi karlılığına odaklanan firmaların dünya ekonomik sisteminde ve uluslararası arenada saygı görmediği bir dönemdeyiz.

Şirketlerin en önemli paydaşları olan yatırımcılar artık yalnızca geçmişe değil şirketlerin geleceğine yönelik tahminleri içeren raporları da talep etmektedirler.

Geleneksel yönetim anlayışında firma yönetimleri sadece hissedarlara bilgi vermekte iken, kurumsal sürdürülebilirlikte bilgi verme sorumluluğu tüm paydaşları kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

Sürdürülebilirlik raporlamasının içerik ve çerçevesinde uluslararası kuruluş ve yöneticiler tarafından kabul gören en az altı sürdürülebilirlik raporlama standardı mevcuttur.

1. Global Raporlama İnisiyatifi (GRI)
2. Avrupa Birliği Sürdürülebilirlik Rapor-

lama Yönergesi (EU CSRD)

3. Uluslararası Sürdürülebilirlik ve Karbon Raporlama Standartları (ISSB)
4. İklimle İlgili Finansal Tanımlama Görev Gücü (TCFD)
5. Sürdürülebilirlik Muhasebe Standartları Kurulu (SASB)
6. Karbon Saydamlık Projesi (CDP)

Her sürdürülebilirlik raporlama standardı, dar kapsamlıdan (örneğin, sera gazı emisyonlarına özel bir odaklanma) geniş kapsamlı olanlara (ESG'nin tamamını veya BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SDGs) tamamını kapsayan) farklı bir konu ile ilgilenir ve farklı hedef kitlelere hitap eder. Dar bir hedef paydaş grubundan; yatırımcılar, müşteriler, çalışanlar ve genel olarak toplum dahil olmak üzere daha geniş gruplara kadar farklılık gösteren kapsamlara sahiptirler.

Sürdürülebilirlik Raporları tıpkı Uluslararası Finansal Raporlama Standartları gibi (UFRS) kural temelli olmayıp ilke temellidir. Böyle bir rapor yazmanız için öncelikle sürdürülebilirlikle ilgili projeler düşünmeniz gerekir. Bu yolculuk önce planlama ile başlar ardından oluşturulan plan dahilinde ortaya konulacak eylemleri içerir. Sonunda sürdürülebilirlikle alakalı yapılan planlamalar dahilinde ortaya koyulan iradeyi ve raporladığı çıktıları denetime sunar ve yayımlar.

Sürdürülebilirlik Raporlarının Faydalarını sıralamak gerekirse sonsuz başlıklar sıralamak mümkün olacaktır bu başlıklardan birkaçı ;

1. Maddi Tasarruf
2. Sürekli Büyüme
3. Artan Müşteri Saygınlığı
4. İş süreçlerini geliştirme

5. Topluma Değer Kazandırılması

6. Finans Kaynaklarına ucuz ve kolay erişim

7. Uluslararası Düzeyde Güven

Sürdürülebilirlik Muhasebesi

Muhasebe sayılar aracılığıyla parçadan bütüne doğru akan sistematik bir bilgi sistemidir. Muhasebenin birinci fonksiyonu parayla ifade edilen faaliyetler için sistemli ve düzenli bir kayıt sistemi kurmaktır.

Geleneksel muhasebe alt yapısında Muhasebe , işletmelerin varlıklarında ve kaynaklarında değişme yaratan işlemlere ait finansal verileri toplama, kaydetme, sınıflandırma, özetleme ve raporlar halinde ilgili bilgi kullanıcılarına sunma, analiz edip yorumlama sürecidir.

Bu şekli ile muhasebe ticari faaliyetlerin yalnızca ekonomik yönüyle ilgilenip, kurumsal sürdürülebilirliğin temelini teşkil eden sosyal ve çevresel etkilerle ilgilenmemektedir. 1972 yılından itibaren toplumların belleğine daha çok kazınan sürdürülebilirlik aklı ve sürdürülebilirlik muhasebesi muhasebe uygulamalarının yeni uğraş alanı olmuştur.

Yalnızca iş dünyasıyla ilişkilendirilen ve çerçevesi para ile ilişkili konular olarak çizilen muhasebenin bileğine vurulan zincir belki de sürdürülebilirlik muhasebesi ile kırılabilir ve muhasebe özgürlüğüne kavuşabilir. Zira muhasebe dediğimiz bilim sadece şirketler için yapılmamaktadır.

Sürdürülebilir muhasebe, finansal muhasebe ile aynı bileşenlere sahip olmakla birlikte sürdürülebilirlik muhasebesinin finansal muhasebenin tamamlayıcısı olduğunu söylemek mümkündür. Sürdürülebilirlik muhasebesiyle ilgili literatür incelendiğinde, kavramın daha çok çevre muhasebesi temeli üzerinden geliştiği gözlemlenmektedir. Örneğin Lamberton (2005) sürdürülebilirlik muhasebesinin

kısa tarihçesini ele aldığı çalışmasında kavramı çevre muhasebesi anlamında kullanmıştır. Kayahan Tüm'ün 2014 yılındaki çalışmasında sürdürülebilirlik muhasebesi "... bir ekonomik sistemin çevresel ve sosyal faktörlerin sebep olduğu, finansal etkilerini, ekolojik ve sosyal etkilerini, belki de en önemlisi sürdürülebilirliğin üç boyutunu oluşturan sosyal, çevresel ve ekonomik konular arasındaki etkileşimler ile ilişkilerini kaydetmek, analiz etmek ve raporlamak üzere işletmenin faaliyetleri, metotları ve sistemlerini de ele alan alt muhasebe dalıdır".

Sürdürülebilirlik muhasebesinin temel işlevini firmanın ekonomik, sosyal çevresel performansı ile ilgili toplanacak verileri belirlemek, değerlendirmek ve sonrasında firmaya geri dönüşümünü sağlamak şeklinde ifade edebiliriz.

Sürdürülebilirlik Muhasebesi ve Sürdürülebilirlik raporları işletmelerin her detayına hakim olan muhasebe meslek mensupları için de yeni bir çalışma alanı olmaktadır. Her yeni çalışma alanı aynı zamanda yeni fırsatlar olarak karşımıza çıkmakta ve meslek mensuplarına işletmeler açısından farklı roller üstlenme kapasitesini de aralamaktadır.

Bu raporlama türü işletmeler için henüz tam olarak anlaşılabilir değildir, konunun ülkemiz ve şirketler açısından bugünlerde daha çok gündeme alınması konunun önemini anlaşılması için de büyük önem taşımaktadır. Muhasebenin tüm diğer alanlarında olduğu gibi bu konuda da yetişmiş uzman açığı muhakkak ki vardır.

Meslek örgütümüz TÜRMOB bu konuya eğilip meslek mensuplarının konu hakkındaki bilgi ve donanımlarını artıracak eğitimleri düzenledikçe, sürdürülebilirlik muhasebesi ve sürdürülebilirlik raporlaması daha anlaşılır hale gelerek, gelecekte işletmeler tarafından bu rapor türü talep edildikçe bu alandaki boşluğu başka

danışmanlıklara bırakmadan şirketlerin adeta iliklerine kadar hakim bulunan muhasebe meslek mensupları kolaylıkla yapabileceklerdir.

Sürdürülebilirliğe ilişkin kavramların muhasebeleştirilmesine aracılık eden sürdürülebilirlik muhasebesi, entegre raporlar için gerekli bilgi akışına katkı verecek muhasebe bilgi sistemine farklı bir bakış, çağdaş bir yaklaşım olma özelliği taşımaktadır.

Entegre Raporlama

2009 yılının 17 Aralık tarihinde gerçekleştirilen Sürdürülebilirlik için Muhasebe Forumu (Accounting for Sustainability -AS) 'nda alınan bir kararla Entegre Raporlamaya (Integrated Reporting-IR) geçilerek bu alandaki çalışmaları yürütmek için Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (International Integrated Reporting Council -IIRC) kurulmasına karar verilmiştir.

Konseyin tarifiyle, "Entegre rapor; bir kuruluşun stratejisinin, kurumsal yönetiminin, performansının ve beklentilerinin kuruluşun dış çevresi bağlamında kısa, orta ve uzun vadede değer yaratmayı nasıl sağlayacağını kısa ve öz bir şekilde bildirmesidir"

Özellikle şirketlerin şeffaflıkla her şeyi raporlaması konusuna hala tedirginlikle yaklaşanlar bulursa da aslında bir bilginin raporlanmasının şeffaflığı, o bilginin niteliğini de artıran en önemli unsurlardan biridir, zira işyerinizin ofisinizin dışarıdan bakanlarca olanca çıplaklığı ile görüldüğü bir ortamda nasıl ki ofisiniz tertemiz, çöp kutularınız boşaltılmış, masaların tozu alınmış olursa, raporlamanın şeffaflığı arttıkça şirketlerin davranış modelleri ve olumsuz yerleşik gelenekleri de değişecektir.

Nasıl raporladığınız nasıl yönettiğinizin de göstergesidir.

Ünlü Psikiyatrist ve yazar Carl Gustav Jung, " Dışa bakan rüya görür, içe bakan uyanır. " demiştir. Uyanmak ve dönüşmek ancak içe bakarak gerçekleşecektir ve bu uyanış ta ki yunuslar sahillerde insanlarla birlikte yüzene kadar sürmelidir.

Aksi takdirde insanlık olarak yeryüzü cennetinden de kovulacağımız günler yakındır.